

Πώς όμως εμφανίζονται όλα αυτά τα μουσικά όργανα στην ελληνική δημοτική μουσική;

Οι περισσότερες περιοχές της Ελλάδας έχουν τη δική τους **δημοτική** μουσική.

Ακόμα και τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνται, από περιοχή σε περιοχή δεν είναι πάντα ίδια.

Άλλους συνδυασμούς μουσικών οργάνων χρησιμοποιούν στη νησιωτική Ελλάδα, άλλους στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Έτσι, για παράδειγμα, αν ταξιδέψεις στα Επτάνησα είναι πολύ πιθανό να ακούσεις έναν συνδυασμό μουσικών οργάνων που αποτελείται μόνο από έγχορδα μουσικά όργανα, κυρίως μαντολίνα και κιθάρες. Αυτός ο συνδυασμός ονομάζεται **Μαντολινάτα**.

Αν πάλι αποφασίσεις να ταξιδέψεις σε άλλα νησιά και περιοχές στη στεριανή Ελλάδα, δες παρακάτω μερικά από τα μουσικά σχήματα με λαϊκά μουσικά όργανα που μπορεί να συναντήσεις:

Στα νησιά του Αιγαίου τη νησιώτικη ζυγιά

στην Κρήτη

Στην ηπειρωτική Ελλάδα τη στεριανή ζυγιά

στην Ήπειρο

Ανακεφαλαίωση

Μαντολινάτα, νησιωτική ζυγιά, στεριανή ζυγιά, ζουρνάς και άλλες πολλές λέξεις που ίσως να μην είχες ακούσεις ξανά.

Τελειώνοντας όμως αυτό το κεφάλαιο, γνωρίζεις τη σημασία τους και μπορείς κι εσύ να τις χρησιμοποιείς για να περιγράψεις τα ελληνικά λαϊκά μουσικά σχήματα και όργανα.

23. Μουσική! Παντού μουσική

Πώς φαντάζεσαι:

- ένα έργο χωρίς μουσική;
 - κινούμενα σχέδια χωρίς μουσική;
 - μια παράσταση μπαλέτου χωρίς μουσική;
- Η μουσική αγκαλιάζει όλες τις τέχνες, συνεργάζεται μαζί τους κι εσύ διασκεδάσεις ακόμα περισσότερο.

Το ξέρεις ότι η λέξη **μουσική** προέρχεται από την αρχαία Ελληνική γλώσσα; Παράγεται από τη λέξη **μούσα**. Όπως γνωρίζεις οι εννέα μούσες ήταν στην αρχαιότητα οι προστάτιδες των τεχνών.

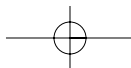

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα η μουσική δε σταμάτησε να αγκαλιάζει τις άλλες τέχνες.

Σκέψου τι παρουσιάζει καθεμία από τις παρακάτω φωτογραφίες; Γράψε την απάντησή σου και συζήτησέ τη με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

- Βρίσκεις ότι είναι απαραίτητη η μουσική στις δραστηριότητες που απεικονίζουν οι παραπάνω φωτογραφίες;
- Ποιος είναι ο ρόλος της μουσικής σε καθεμία από αυτές;

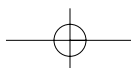

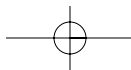
Άκουσε... μερικά μουσικά αποσπάσματα. Ποιο μουσικό απόσπασμα πιστεύεις ότι ταιριάζει σε κάθε φωτογραφία; Γράψε το νούμερο που της αντιστοιχεί.

Μουσικά αποσπάσματα

- 1^ο μουσικό απόσπασμα
- 2^ο μουσικό απόσπασμα
- 3^ο μουσικό απόσπασμα
- 4^ο μουσικό απόσπασμα

Φωτογραφίες

Μαζί με τους συμμαθητές σου ακολουθήστε τις οδηγίες που θα δώσει ο δάσκαλός σας και χωριστείτε σε ομάδες.

Κάθε ομάδα:

Διαλέξτε μία από τις παρακάτω εικόνες. Προσθέστε λίγη από τη φαντασία σας. Χρησιμοποιήστε κρουστά μουσικά όργανα, τη φωνή σας και ό,τι άλλο θέλετε και προσπαθήστε να βρείτε και να φτιάξετε τη μουσική

που ταιριάζει στην εικόνα που διαλέξατε.

Τέλος παρουσιάστε τη σύνθεσή σας στον δάσκαλο και στους συμμαθητές σας.

Άκουσε...' ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις μερικά μουσικά αποσπάσματα από κινηματογραφικές ταινίες.

Σκέψου έναν δικό σου τίτλο που θα ταιρίαζε σε κάθε ταινία.

Μουσική

Τίτλος

- 1° μουσικό απόσπασμα
- 2° μουσικό απόσπασμα
- 3° μουσικό απόσπασμα

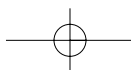
.....

.....

.....

Ανακεφαλαίωση

Ταξιδεύοντας όλο και πιο πολύ στον κόσμο της μουσικής, ανακαλύπτεις ότι διάφορες δραστηριότητες που μας συνοδεύουν και μας ψυχαγωγούν στην καθημερινή μας ζωή έχουν πολύτιμο βοηθό τη μουσική.

24. Ταξιδεύοντας με τη μουσική σε όλη τη γη

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ταξιδέψεις μέσα σε ένα μουσικό αερόστατο και θα γνωρίσεις τη μουσική διαφορετικών χωρών και λαών. Θα ανακαλύψεις ότι η μουσική δεν είναι παντού η ίδια και ότι ο κάθε λαός τη χρησιμοποιεί για πολλούς και διαφορετικούς σκοπούς.

Μπες λοιπόν στο μουσικό αερόστατο και ετοιμάσου να ταξιδέψεις σε μέρη μακρινά για να γνωρίσεις μουσικές και τραγούδια άλλων λαών!

1^{ος} σταθμός:

Αυστραλία

Φτάνοντας στην Αυστραλία, αν προσπαθήσεις να μάθεις για τη μουσική της παράδοση, σίγουρα θα ακούσεις για τους Αβορίγινες.

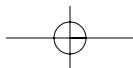
Στους ιθαγενείς -ή αλλιώς Αβορίγινες- της Αυστραλίας η μουσική κατέχει σημαντική θέση στην καθημερινή τους ζωή. Στα τραγούδια τους τα λόγια συνήθως έχουν μαγικό χαρακτήρα και πιστεύουν ότι με αυτά διώχνουν τα κακά πνεύματα, ενώ με τον χορό τους πολλές φορές αναπαριστούν την κίνηση των πουλιών και άλλων ζώων. Ένα παράξενο μουσικό όργανο που χρησιμοποιούν οι Αβορίγινες είναι το **νιτζεριντού**.

Το νιτζεριντού είναι ένα πνευστό μουσικό όργανο που φτιάχνεται από σκαμμένο κλαδί δέντρου. Παλαιότερα μάλιστα οι Αβορίγινες έθιγαν το κλαδί του δέντρου στη γη και ένα είδος μυρμηγκιών (τερμίτες) έτρωγε την ψίχα του κλαδιού.

Άκουσε... μουσική που παίζουν οι ιθαγενείς στην Αυστραλία.

Το μουσικό σου ταξίδι συνεχίζεται

2^{ος} σταθμός: Αφρική

Φτάνοντας στην Αφρική, αν ρωτήσεις για τη μουσική της παράδοση θα διαπιστώσεις πως η μουσική συνοδεύει την καθημερινή ζωή των Αφρικανών.

Υπάρχουν τραγούδια και μουσικές για τις χειρονακτικές εργασίες, τραγούδια για τους γάμους και τις κηδείες. Πολλοί λαοί στην Αφρική πιστεύουν ότι με τη μουσική και τα τραγούδια τους μπορούν να θεραπεύσουν διάφορες ασθένειες.

Δες μερικά από τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούν στην Αφρική

Στα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούν οι Αφρικανοί κύρια θέση έχουν τα κρουστά μουσικά όργανα. Αυτό συμβαίνει γιατί ο ρυθμός είναι βασικό στοιχείο στην αφρικανική μουσική και πολλές φορές είναι πιο σημαντικός και από τη μελωδία.

Άκουσε...: ο δάσκαλός σου έχει βάλει ένα τραγούδι από την Κεντρική Αφρική.

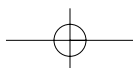
Ονομάζεται «Κούρου κούρου» και τραγουδιέται από τους Πυγμαίους Άκα.

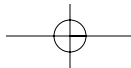
Προσπάησε να το τραγουδήσεις κι εσύ μαζί με τους συμμαθητές σου, συνοδεύοντας τον ρυθμό του με... **παλαμάκια.**

3ος σταθμός: Ινδιάνοι από την Αμερική

Η μουσική, τα τραγούδια και ο χορός είναι αναπόσπαστα στοιχεία της ζωής των Ινδιάνων. Οι Ινδιάνοι χρησιμοποιούν τα τραγούδια και τους χορούς τους για να διασκεδάσουν. Πολλές φορές όμως τα χρησιμοποιούν και για συγκεκριμένο σκοπό όπως, για παράδειγμα, τραγούδια που εύχονται σε περιόδους ξηρασίας να βρέξει, τραγούδια για υγεία, για νίκη στον πόλεμο κ.ά.

«Ο χορός και το τραγούδι της αρκούδας»

Η αρκούδα για τους Ινδιάνους συμβολίζει τη δύναμη και με αυτόν τον χορό τους δείχνουν το σεβασμό τους στην αρκούδα και το δικαίωμά της να μοιράζεται το ίδιο περιβάλλον με αυτούς. Υπάρχουν πολλές ιστορίες για αυτόν τον χορό.

Μια από αυτές προέρχεται από έναν ινδιάνικο μύθο σύμφωνα με τον οποίο δύο αδέρφια πήγαν στο βουνό να κυνηγήσουν. Το βράδυ εμφανίστηκε πίσω από ένα δέντρο μια αρκούδα που χόρευε και τραγουδούσε. Ο ένας από τους δύο αδερφούς πήγε να την συναντήσει. Η αρκούδα τότε του έμαθε τον χορό και το τραγούδι και του είπε να το διδάξει και στους υπόλοιπους ανθρώπους.

Δες παρακάτω μερικά από τα μουσικά όργανα των Ινδιάνων.

Τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούν οι Ινδιάνοι για να συνοδεύσουν τα τραγούδια και τους χορούς τους είναι συνήθως κρουστά. Υπάρχουν τύμπανα σε διάφορα μεγέθη και από διάφορα υλικά (ξύλο, σίδηρο).

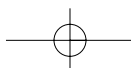
Ο δάσκαλός σου θα βάλει τη μουσική για τον χορό της αρκούδας.

Ακολουθήσε τις οδηγίες του και γίνε κι εσύ ένας μικρός Ινδιάνος.

Ανακεφαλαίωση

Ταξιδεύοντας σε διαφορετικά μέρη σε όλη τη γη συναντάς διαφορετικούς ανθρώπους και λαούς. Ακούγοντας τη μουσική τους καταλαβαίνεις πως κι αυτή είναι διαφορετική και ότι δεν παύει ποτέ να κατέχει σημαντική θέση στη ζωή τους.

25. Το δέντρο του Μάν

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γνωρίσεις ένα από τα πολλά παραδοσιακά έθιμα της Ελλάδας.

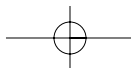
Η Πρωτομαγιά είναι η γιορτή της άνοιξης

Όμως τι γιορτάζουμε
την Πρωτομαγιά;

Τα πολύ παλιά χρόνια οι άνθρωποι και ιδιαίτερα οι γεωργοί πίστευαν ότι η Πρωτομαγιά ήταν η μέρα που ο καλός καιρός νικούσε τελικά το χειμώνα. Έφτιαχναν στεφάνια από ανθισμένα λουλούδια, χόρευαν και τραγουδούσαν για τον Μάν. Δες όμως παρακάτω ένα έθιμο για την Πρωτομαγιά που ξεκίνησε από την αρχαία Ελλάδα και πραγματοποιείται μέχρι σήμερα. Ονομάζεται

«Το δέντρο του Μάν».

Την 1η Μαΐου οι άντρες του χωριού σηκώνονται πολύ πρωί, πάνε στο δάσος και κόβουν τον κορμό ενός δέντρου. Κόβουν τα κλαδιά του, το στερεώνουν στη μέση της πλατείας και το στολίζουν με λουλούδια και πολύχρωμες κορδέλες.

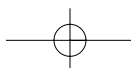
Ύστερα όλοι οι κάτοικοι του χωριού ντύνονται στα άσπρα, στολίζουν τα ρούχα τους με λουλούδια και φοράνε στο κεφάλι στεφάνια. Όταν ετοιμαστούν όλοι, αρχίζουν να χορεύουν και να τραγουδούν γύρω από το στολισμένο δέντρο για να τιμήσουν το πνεύμα της άνοιξης. Μάλιστα βάζουν σε μια γωνιά καλάδια γεμάτα με σπόρους, λουλούδια και καρπούς για να τα χαρίσουν στο πνεύμα της άνοιξης.

Όμως... δεν είναι χαρούμενοι όλοι εκείνη την ημέρα.
Τα κακά πνεύματα παραμονεύουν με σκοπό να αρπάξουν τα καλάδια.

Όμως τα κακά πνεύματα έχουν μια αδυναμία. Δεν αντέχουν τον θόρυβο και τη φασαρία. Όταν λοιπόν οι άνθρωποι τα αντιληφθούν, παίρνουν κουδούνια και διάφορα μαγειρικά σκεύη. Τα χτυπούν τόσο δυνατά και ρυθμικά, που τα κακά πνεύματα τρομάζουν και φεύγουν.

Μετά το τραγούδι και ο χορός συνεχίζονται!

Άκουσε... ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις ένα από τα τραγούδια της Πρωτομαγιάς που ονομάζεται «Λεν ήρθη Μάνς κι Άνοιξη». Καθώς το ακούς προσπάθησε να το τραγουδήσεις διαβάζοντας τα λόγια από την παρτιτούρα που θα σου δώσει ο δάσκαλός σου.

Θυμάσαι με ποιον τρόπο έδιωχναν τα κακά πνεύματα οι άνθρωποι στο παραδοσιακό έθιμο «Το δέντρο του Μάν»;

Ακολούθησε μαζί με τους συμμαθητές σου τις οδηγίες του δασκάλου σας και χωριστείτε σε μικρές ομάδες. Φτιάξτε η κάθε ομάδα ένα ρυθμικό σχήμα που να μπορεί να διώξει τα κακά πνεύματα.

Μην ξεχάσετε να σημειώσετε την **ένταση** που θα έχει, την **ταχύτητα** και το **μουσικό όργανο** ή **ήχο από αντικείμενο** που πιστεύετε ότι ταιριάζει. Όταν το καταφέρετε, παρουσιάστε η κάθε ομάδα ξεχωριστά το ρυθμικό σχήμα που φτιάξατε.

Μουσικά όργανα: _____

Ταχύτητα: _____

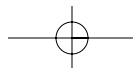

Φτιάξτε μια μικρή μουσική παράσταση με θέμα το έθιμο «Το δέντρο του Μάν».

Ακολούθησε εσύ και οι συμμαθητές σου τις οδηγίες και τις συμβουλές που θα δώσει ο δάσκαλός σου και η αναπαράσταση του εθίμου θα είναι έτοιμη!

Πολύχρωμα στεφάνια, τραγούδια και χοροί συνοδεύουν την ημέρα της Πρωτομαγιάς. Από τα παλιά χρόνια μέχρι σήμερα στην Ελλάδα και σε πολλές άλλες χώρες η ημέρα της Πρωτομαγιάς είναι γιορτή. Τα έθιμα της Πρωτομαγιάς είναι πάρα πολλά. Εσύ γνώρισες και διασκέδασες με ένα από αυτά, «Το δέντρο του Μάν».

Γλωσσάρι

- **Πρόβα:** με τη λέξη πρόβα στη μουσική εννοούμε την προσπάθεια και τις δοκιμές που πρέπει να κάνεις για να πετύχεις ένα τελικό αποτέλεσμα όμορφο και σωστό.
- **Καστανιέτες:** ρυθμικό κρουστό μουσικό όργανο που αποτελείται από δύο ζύλινα κομμάτια τα οποία είναι ενωμένα με ένα κορδόνι. Οι καστανιέτες παίζονται με τα δάχτυλα. Η χώρα από την οποία κατάγονται είναι η Ισπανία.
- **Μελωδική πορεία:** η σειρά με την οποία γράφονται οι νότες μέσα σε ένα μουσικό έργο.
- **Ορχήστρα:** οργανικό σύνολο το οποίο αποτελείται από εκτελεστές διαφόρων μουσικών οργάνων με στόχο την εκτέλεση συμφωνικών και άλλων μουσικών έργων.
- **Κοντραμπάσο:** το μεγαλύτερο σε μέγεθος και το πιο βαθύφωνο έγχορδο όργανο με δοξάρι.
- **Φλάουτο:** πνευστό μουσικό όργανο (αρχαίας προέλευσης) που ανήκει στην κατηγορία των ζύλινων πνευστών. Παλαιά κατασκευαζόταν από ζύλο, σήμερα κατασκευάζεται από ασήμι ή άλλα μέταλλα.
- **Παρτιτούρα:** το μουσικό κείμενο στο οποίο γράφονται όλα τα μουσικά σύμβολα ενός μουσικού έργου.
- **Μελοποιώ:** γράφω μουσική για τους στίχους ενός ποιήματος.
- **Μιούζικαλ:** είδος μουσικής παράστασης που συνδυάζει τη μουσική, το τραγούδι, τον χορό και τον λόγο.
- **Παντομίμα:** είδος θεατρικής παράστασης χωρίς λόγια. Οι ηθοποιοί προσπαθούν με μουσική, μίμηση και κινήσεις να περιγράψουν διάφορα πρόσωπα, καταστάσεις, αντικείμενα, συναισθήματα και άλλα πολλά.
- **Κονσέρτο:** μουσικό έργο για ένα σόλο όργανο και ορχήστρα. Κατά την εκτέλεση του κονσέρτου το σόλο όργανο παίζει άλλες φορές μόνο του και άλλες φορές μαζί με τα υπόλοιπα μουσικά όργανα της ορχήστρας.
- **Όπερα:** οι πρώτες όπερες εμφανίστηκαν στην Ιταλία περίπου πριν από 400 χρόνια. Είναι μουσικά θεατρικά έργα που για την πραγματοποίησή τους συνεργάζονται οι μουσικοί με συγγραφείς ή ακόμα και με ποιητές. Στις παραστάσεις της όπερας όλοι οι ηθοποιοί είναι τραγουδιστές.
- **Συνθέτης:** είναι ο δημιουργός των μουσικών έργων, όπως ο συγγραφέας στα βιβλία.
- **Βόλφφανγκ Αμαντέους Μότσαρτ:** σπουδαίος Αυστριακός συνθέτης. Υπήρξε μεγάλη μουσική ιδιοφυΐα και θεωρήθηκε παιδί-θαύμα, διότι έπαιξε πιάνο σε ηλικία τεσσάρων ετών και συνέθεσε μουσικά έργα σε ηλικία πέντε ετών.

Ακούγοντας μουσική στο μάθημα της μουσικής!

Κεφάλαιο 1ο

- «Vanita di vanita» Α. Μπραντουάρντι
- «Cantus Articus» op. 61 – κονσέρτο για πουλιά και ορχήστρα, Ε. Rautavaara.

Κεφάλαιο 2ο

- Καπρίτσιο Νο 1 για βιολί, Ν. Παγκανίνι
- «Αστούριας» Αλμπένιζ
- «Sonata for flute» Γ. Σ. Μπαχ
- «trumpet concert in D» Χέντελ
- «recorder concert RV95 "La pastorelle"» Α. Βιβάλντι
- «Rapsodie arabe for alto saxophone and orchestra» Κ. Ντεμπισσί

- «Τάδε έφη Ζαρατούστρα» Ρ. Στράους

Κεφάλαιο 3ο

- «Les Toreadors» από την Κάρμεν του Μπιζέ.

Κεφάλαιο 4ο

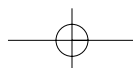
- «La donna e mobile» Ρ. Dominico
- «Υμντός», Ν. Μούσχουρη
- «Viva la musica» Μ. Πραιτόριους
- «Ντουέτο των γάτων» Τ. Ροσσίνι

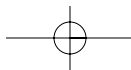
Κεφάλαιο 7ο

- «The blue Danube» op. 314 Γ. Στράους

Κεφάλαιο 8ο

- «Temporalle» Τ. Ροσσίνι από το έργο «Ο Κουρέας της Σεβίλλης»

- «Άνοιξη» Α. Βιβάλντι από το μουσικό έργο «Τέσσερις εποχές»

Κεφάλαιο 10ο

- «Κινέζικος χορός» Π. Ι. Τσαϊκόφσκι από το έργο «Καρουοδραύστης»

Κεφάλαιο 11ο

- «5ο κονσέρτο για πιάνο και ορχήστρα» Λ. Β. Μπετόβεν
- «Μικρή νυχτερινή μουσική» Β. Α. Μότσαρτ
- «Clarinet Concerto in A+ . Adagio» Β. Α. Μότσαρτ
- «Divertimento no1 in D+ Allegro» Β. Α. Μότσαρτ
- «Η συμφωνία των παιχνιδιών» Λ. Μότσαρτ
- «Από το ημερολόγιο μιας μύγας» Μ. Μπάρτοκ από το έργο «Μικρόκοσμος»

Κεφάλαιο 12ο

- «The Pink Panther theme» Χ. Μαντσίνι
- «Radetzky march» ορ. 228 Γ. Στράους
- «Μήλο μου κόκκινο» παραδοσιακό
- «Ρωμαίος και Ιουλιέτα» Π. Ι. Τσαϊκόφσκι

Κεφάλαιο 13ο

- «Χειμώνας» Α. Βιβάλντι από το μουσικό έργο «Τέσσερις εποχές»
- «Snow is dancing» Κ. Ντεμπισσί.

Κεφάλαιο 14ο

- «Ο Βασιλιάς των Ζώων» Δ. Μπογδάνη – Σουγιουλ.
- «Το λιοντάρι» από το «Καρναβάλι των ζώων» Κ. Σ. Σανς

Κεφάλαιο 15ο

- «Το μπαλόνι» Γ. Σακελλαρίδης

- «La vita e bella». Ν. Πιοβάνι

Κεφάλαιο 16ο

- Καπρίτσιο Νο 3 για βιολί, Ν. Παγκανίνι
- Σονάτα Νο 14 για πιάνο, Λ. Β. Μπετόβεν

Κεφάλαιο 18ο

- «I got rhythm» Τζ. Γκέρσουιν.
- «Μάγος έρωτας» Μανουέλ Ντε Φάλλα.
- «76 trompones» Γουίλσον

Κεφάλαιο 20ό

- «Βιεννέζικο μουσικό ρολόι» Ζ. Κόνταϊ («Hary Janos" Suite,)
- «Ah ! vous dirai-je maman» Β. Α. Μότσαρτ

Κεφάλαιο 21ο

- «6η συμφωνία» Λ. Β. Μπετόβεν
- «Καλοκαίρι» Α. Βιβάλντι από το μουσικό έργο «Τέσσερις εποχές»

Κεφάλαιο 23ο

- «Λίμνη των κύκνων» Π. Ι. Τσαϊκόφσκι
- «Ο Μάγος» Σοφία Ταμβακοπούλου
- «the circus» Ν. Πιοβάνι
- «Ο μαθητευόμενος μάγος», («the sorcerer's apprentice» Ρ. Doukas, «Fantasia soundtrack»
- «Supercalifragilistic- expialidocious» R. Sherman- B. Sherman (Mary Poppins)
- «the battle» από την ταινία «Μονομάχος»
- «Arriva il caro armato» Ν. Πιοβάνι από την ταινία, «La vita e bella».

Προέλευση φωτογραφιών

- Η επιλογή των εικόνων έγινε με ευθύνη των μελών της συγγραφικής ομάδας
- Η αρίθμηση των εικόνων γίνεται από αριστερά προς τα δεξιά και από πάνω προς τα κάτω.
- Μουσικά κείμενα Μάρκος Μανουσογιαννάκης

- Φωτογραφικό υλικό του Μουσικού οίκου Φίλιππος Νάκας, σελ. 31, σελ. 60, σελ. 61.

- Οδυσσέας Ελύτης «Ποίηση» εκδόσεις Ίκαρος σελ. 62.

- Ωδείο Φίλιππος Νάκας, περιοδικό «Μουσικός Τόνος» τεύχος 33, σελ. 69, σελ. 71.

- «Η Μεγάλη Μουσική Βήμα προς Βήμα», «Vivaldi», εκδόσεις Βήμα, Deutsche Grammophon, Polygram, Club International del libro, σελ. 72.

- «Ελληνική τέχνη, Αρχαία Αγγεία, Μιχάλης Τιβέριος» εκδόσεις Αθηνών, σελ. 73 (1), σελ. 77 (1).

- «Αρχαίων ήχων άρμοσις» Κώστας Παπασπύλιος, έρευνα, μελέτη και κατασκευή Νικόλαος Μπρας, εκδόσεις Κεδρος, σελ. 73.

- «Ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα» Φοίβος Ανωγειανάκης, εκδόσεις Μέλισσα, σελ. 74, σελ. 75.

- «Λίμνη των Κύκνων», από παράσταση μπαλέτου της Έθνικής όπερας του Κιέβου το Δεκέμβριο 2004 στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, φωτογράφος Stefanos, σελ. 77 (2).

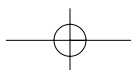
- «Η Φεγγαρόσουπα» από την ομώνυμη κουκλοθεατρική παράσταση της ομάδας Κοκουμουκλό, σελ. 77 (3).

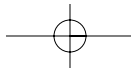
- «Fantasia» Walt Disney, John Culhane, edition Harry N. Abrams, σελ. 78 (1).

- «The Disney treasure», Robert Jieman, Disney editions σελ. 78 (2), σελ. 79 (3).

- «Junior encyclopedia character» M.C. Dunham, edition Disney press, σελ. 79 (1)

- «Παντομίμα στο δρόμο» από την ομάδα Street souls performance, σελ. 79 (2).

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α').

BIBΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.